

tam, gantonem (931) et vasconem (932) terræ, atque ramum arboris (933), et me exinde foras expuli, garpivi (934), et absentem me feci, et a parte ipsius Ecclesiæ habendam (935) reliqui, faciendum (936) exinde pars ipsius Ecclesiæ dederit a presenti die quidquid voluerit, sine omni mea et hæredum ac probæredum meorum contradictione. Si quid vero (quod futurum esse non credo) sive ego comitissa Mathilda, quod absit! aut ullus de hæredibus ac probæredibus meis, seu quælibet opposita persona contra hanc chartulam quandoque offerktionis ire, agere tentaverimus, aut tam (937) (938) per quodvis ingenium infringere quæserimus, tunc inferamus ad illam partem, contra quam exinde litem intulerimus multam, quod est pœna auri op-

A timi libras mille; argenti pondera quatuor millia, et quo (939) repetierimus, vindicare non valeamus; sed presens hæc chartula offerktionis omnibus temporibus firma permaneat atque persistat et pergamena cum atramentario de terra levavi paginæ Guidonis notarii (940), tradidi, et scribere rogavi. qua subter confirmans testibus obtuli roborandam Actum Canusiæ feliciter, Mathilda, Dei gratia, quid est, in hac charta a me facta, etc.

✕ Ego Ardericus, iudex interfui, etc.

✕ Ego Ubaldus, iudex interfui, etc.

Signum manu Attonis de monte Barranzonis et Bonvicini de Canusia, rogati testes.

Ego Guido, notarius palatii, scriptor nujus chartulæ offerktionis post traditam complevi, et dedi, etc.

De Thesauro Canusinae Ecclesiæ Romam transmissio, et de compensatione Ecclesiæ Canusinae facta.

Anno Domini 1082, comitissa Mathildis cum episcopo Anselmo, qui et vicarius erat papæ Gregorii VII in illis diebus in Longobardia, thesaurum Ecclesiæ Canusinae postulavit abbati Gerardo, qui tunc præerat præfatæ Ecclesiæ, ad dirigendum papæ pro defensione Romanæ Ecclesiæ, quæ illo tempore persecutionem grandem habebat a Guiberto hæresiarcha.

Itaque prænominatus abbas una cum congregatione fratrum, fidelem amorem et dilectionem habens in B. Petro et Romana Ecclesia, vicario ejus et comitissæ petitioni alacriter thesaurum obtulit, qui xx et iv coronæ (941) erat, et una illarum aurea cum crucicula una itidem aurea, et duæ tabulæ altarium argenteæ, et coopertura argenti arcæ altaris Sancti Apollonii, et thuribulum grande argenteum. Quod decoctum Canusii septingentæ libræ argenti fuit et novem libræ auri.

Tandem transmissio thesauro Romam per assensum et voluntatem papæ, qui chartam offerktionis (942) de omnibus prædiis prædictæ comitissæ ab ea receperat, supra nominatus vicarius, qui et hunc episcopatum tunc, jussione papæ, regebat, rogante domina comitissa pro aliquantula restauratione ablati thesauri, alias duas capellas in Filma (943) et unam in casula supposuit Ecclesiæ Canusinae. Postea

B episcopus Heribertus catholice Romanam diligens Ecclesiam factum episcopi Anselmi laudavit, et laudans firmavit, Ecclesiamque Canusinam consecravit; quæque habebat Ecclesia ex suo jure sua dote annuit sibi, et postulante eadem domina comitissa alias duas capellas, unam in villa Placiolæ, et aliam in Jano (944) sitam eidem supposuit Ecclesiæ, nec non et capellam in Gurgo sitam per voluntatem ac nutus (945) istius episcopi a patronis ejusdem Ecclesiæ. Canusina tunc acquisivit Ecclesia (946) anno 1090). Hujus episcopi temporibus purgavimus interiorius et exteriorius ecclesiam illam de Gurgo ex spinis et vepribus. Post hæc idem episcopus Heribertus peregrinare volens in Siciliam per proficuum et honorem reginæ Ecclesiæ, quia pura amicitia Canusinam diligebat Ecclesiam, mutuo accepit (947) pretiosam planetam de purpura sanguinea et pulchro aurifrisio (948) cum decenti lineo indumento, quam cum indumento dixit valere xxx libras, et cuncta quæ ex suo jure Canusina habebat Ecclesia iterum suis pontificalibus verbis valde confirmans, et spondens vera fide et certa promissione, si a Sicilia vivus reverteretur, quod de melioribus capellis sui episcopatus subjugaret Canusinae Ecclesiæ, et si contingeret eum non reverti, aut si perderet planetam et indumentum, ipse ordinaret unum de bonis (949)

(931) Gwantonem, id est chirothecam. LEIB.

(932) Gwasconem lego, gwasionem, id est cespitem. LEIB.

(933) Supple: tradidi, vel tale aliquid. LEIB.

(934) Guarpivi, id est ejei. LEIB.

(935) Habenda. LEIB.

(936) Ad faciendum exinde pars ipsius Ecclesiæ, barbarum est, pro: ut faciat exinde pars ipsius Ecclesiæ quidquid voluerit. Vox dederit videtur redundare. LEIB.

(937) Etiam. LEIB.

(938) Scribe aut eam; ita enim in aliis ejusmodi chartis. MUR.

(939) Quod. LEIB.

(940) Paginam Guidoni notario. LEIB.

(941) Forte, coronarum. LEIB.

(942) Forte, oblationis. LEIB.

(943) Cod. Regien., in Filina. MUR.

(944) Idem cod., in Fano. MUR.

(945) Idem cod., ac nutu. MUR.

(946) Idem cod., acquisivit Ecclesia. Tum sequitur: anno 1090 hujus episcopi, etc.

(947) Idem cod., mutuo ab ea accepit. MUR.

(948) Aurifrisio. LEIB.

(949) Idem cod. Regien., unde de bonis reginæ

Ecclesiæ restorationem haberet Canusina Ecclesia de mutuato sibi indumento. Deinde vero, etc. MUR.

reginæ Ecclesiæ, ut restaurationem haberet Canusina Ecclesia de mutuato sibi indumento. Demum vero post concordiam papæ Paschalis cum imperatore, et post mortem comitissæ M. mandavit Canusina Ecclesia papæ censum quinque annorum, petens firmitatem Ecclesiarum (930) suarum, et illam libertatem quam a tempore primi Ottonis imperatoris Romana Ecclesia sibi conscripserat, ita videlicet ut nemo episcoporum unquam in aliquo sibi dominaretur, et ut Gregorius VII qui tam (951) pro-

prietatem Sancti Petri a comitissa susceperat, omni anno reddendo censum xx solidorum, sic suo apostolicali privilegio eam corroboraret atque muniret. Quod et fecit sanctissimus papa, perpetuo anathemate subdens, et alienans a corpore et sanguine Christi, quicumque vi illud scienter, quod juris S. Apollonii est, abstulerit, vel qui confractor ejus privilegii inventus fuerit. Hujus autem rei testes fuerunt dominus Petrus, Vincentius, Pert. Joannes, (952) et Donatus ejus monast. rii clerici, etc.

VITA COMITISSÆ MATHILDIS

Oratione soluta ab auctore anonymo scripta et ex ms. Francisci Mariæ Florentini a Guilidmo Godefrido Leibnitio primum edita.

HISTORIA ILLUSTRISSIMÆ COMITISSÆ MATHILDIS,
ET DE GESTIS

POTENTISSIMORUM PROGENITORUM SUORUM,
CUJUS CORPUS REQUIESCIT IN DIGNISSIMO COENOBIO S. BENEDICTI DE PADOLIRONE,
DIOECESIS ET DISTRICTUS MANTUANI.

OBIIT AUTEM ANNO HUMANATÆ DIVINITATIS MILLESIMO CENTESIMO QUINTO,
DECIMO NONO KALEND. AUGUSTI.

Mathildis inclyta comitissa, et militaris admodum mulier, Henrico IV imperante suis præclarissimis actibus in muliebri sexu inter viros præcellentibus virtutibus habetur insignis. Hujus historia, tam progenitorum ipsius quam suam originem et acta summatim continens, ex diversis collecta chronicis, sequitur in hunc modum.

CAPUT PRIMUM.

De obsidione castri Canossæ, ac liberatione reginæ Adeleidæ, quam Beringarius rex Italiæ detinebat.

Sigifredus, princeps quidam illustris de Tusciæ partibus comitatu Lucensi ortus, studens sui nominis gloriam ampliari, Longobardorum fines ingressus cum filiis ejus Sigifredo, Attone et Gerardo, multas civitates, gentes et oppida conquisivit, et sibi subegit. Defuncto tandem eo, filiis ejus præfatis paterna condivisa substantia: duo ex eis, scilicet Sigifredus et Gerardus Parmensem civitatem incoluerunt. Atto vero qui longe fratres viribus et rebus transcenderat, Canossam castrum sibi domicilium accepit, quod turribus munivit et mœnibus decoravit. Erat enim loci natura circumquaque munitum, inexpugnabile revera præsidium, situm in diœcesi Reginensi. Ad cujus castri obsidionem dum venisset Beringarius rex Italiæ, cum filio et Longobardorum exercitu, ut sibi Attonem cum castro subjeceret, rex et filius sunt extincti. Longobardi vero Ugonem virum inclytum statuerunt sibi regem

B natione Burgundium. Post cujus mortem Lotharius ejus filius vir prudens regnavit, habens conjugem Adeleidam nomine, splendidam reginam. Ex hac subtractus luce Lotharius, quidam Berengarius Longobardus hujus nominis quartus, absque nutu Adeleidæ relictæ reginæ, eaque renitente pro viribus, rex creatur Italiæ. Qui contra eam ob hanc causam sævitia et ira pariter in tantum incanduit, ut ipsam suæ sublimationis impugnatricem super arcem Gardam retro turrim carceri incluserit, sola sibi concessa ancillula. Regina, cum diu mansisset inclusa, capellani sui tandem solertia de carcere evasit. Hic enim Martinus nomine vir fidelis et sagax, murum turris confregit occulte, et dominam cum ancillula clam inde ducens, datis sibi indumentis virilibus, usque ad Mantuæ lacum perduxit, qui piscatorem cum navicula reperientes, transvehit petierunt. Eo vero navigationis pretium exposcente, inquit ad eum capellanus reginæ: Si scires qui sumus, nos lætus et absque pretio veheres. Qui respondit: Ergo mihi aperite qui estis? Dumque sacramentum ab eo peterent quod nemini revelaret arcanum, ipse, duobus acceptis baculis in effigiem crucis in terram positus, se rem celaturum juravit. Tunc capellanus ei aperuit, indicans esse reginam. Piscator itaque lætus effectus, palmas ad cælum tendens, statim eos in navicula assumptos ad aliam lacus ripam devexit, prope silvam usque lacui contiguam. Reginæ quoque piscem obtulit rogans ut,

(950) Idem cod., *firmitatem omnium Ecclesiarum.* Mur.

(951) Idem cod., *qui eam in proprietatem.* Mur.

(952) Idem cod., *Petrus, Joannes, et Donatus hujus, etc.*